

ปฏิรูปและจรรโลงกิจการพระศาสนา

วิชาญ ทราญอ่อน
วิทยากรชำนาญการพิเศษ
กลุ่มงานบริการวิชาการ 3 สำนักวิชาการ

พระพุทธศาสนาอยู่คู่กับสังคมไทยมาอย่างยาวนาน วิถีชีวิตประจำวันของคนไทยตั้งแต่เกิดจนถึงเชิงตะกอนล้วนได้รับอิทธิพลและเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา เพราะคนไทยส่วนใหญ่ของประเทศศรัทธาในศาสนาพุทธ และได้นำหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนามาเป็นเข็มทิศชี้แนวทางในการดำเนินชีวิต จนกลายเป็นจารีตประเพณี รากฐานทางวัฒนธรรม และเอกลักษณ์มรดกของชาติไทย แต่ในปัจจุบันสังคมไทยมีความซับซ้อนมากขึ้น กลายเป็นสังคมบริโภคนิยม ทุกคนใช้เสรีภาพในการดำเนินชีวิตอย่างที่ตัวเองต้องการ จนกลายเป็นสังคมนิยมวัตถุ แสวงหาความสุขจากวัตถุจนเกินจำเป็น นายทุนที่มีเงินมากก็ใช้ทุนในการเอาเปรียบคนที่มีทุนน้อย มือใครยาวสาวได้สาวเอา ทุกคนแย่งชิง แย่งแย่ง แสวงหา พยายามแข่งขันกันสร้างฐานะทางวัตถุ กอบโกยมาเป็นของตนให้ได้มากที่สุด มีการเบียดบัง รุกล้ำแย่งชิงทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่อย่างจำกัด ค่อย ๆ หมดลงตามกาลเวลา พร้อมกับการก่อสร้างถนนหนทางตึกอาคารสมัยใหม่ เพื่ออำนวยความสะดวกในการดำเนินชีวิตสมัยใหม่

วิถีชีวิตดังกล่าวไม่ใช่วิถีชีวิตของพี่น้องพุทธศาสนิกชนที่เคยมีมาแต่กาลก่อน คนไทยซึ่งเคยเป็นพุทธศาสนิกชนที่มีความเมตตากรุณา สังคมเอื้ออาทร มีความเกื้อกูลประนีประนอมและให้อภัย ได้แปรเปลี่ยนไปแล้ว ศาสนาก็เกิดการแบ่งแยกฝักฝ่ายตามความเชื่อลัทธิและสำนักอาจารย์ของตน ด้านการเมืองก็เลือกข้างอย่างมีฉันทิฐิ เลือกลงเสียงตามความเชื่อทางการเมืองที่ตนเชื่อ ทำลายฝ่ายที่เห็นต่าง จนยากที่จะหันหน้าเข้ามาพูดคุย เพื่อกลับมาสมานฉันท์ปรองดองอย่างที่เคยเป็น

ผู้ศึกษาเห็นว่าบริบทที่เปลี่ยนไปนี้การศึกษาเป็นอย่างยิ่ง เบื้องต้นจากการศึกษาอาจากวิถีชีวิตกิจวัตรประจำวันของคนไทยเริ่มห่างไกลพระพุทธศาสนา ผู้ใหญ่ พ่อแม่ผู้ปกครองไม่สนใจศึกษาให้เข้าใจหลักธรรมอย่างถ่องแท้ และนำมาประพฤติเป็นแบบอย่างแก่เยาวชน เยาวชนเมื่อไม่มีแม่แบบที่ดีในการดำรงชีวิตที่ถูกต้องก็หันหลังให้กับพระธรรมคำสอน หันไปให้ความสนใจกับการเล่นเกม การพนัน แข่งขันมอเตอร์ไซค์บนทางหลวง และหันเหยาเสพติดในที่สุด กอปรกับพระภิกษุผู้นำทางจิตวิญญาณ ที่มีข่าวย่อหย่อนไม่ประพฤติอยู่ในศีลธรรมและผิวดินเป็นอาชญากร สร้างความเบื่อหน่ายให้พุทธศาสนิกชน สื่อมวลชนทุกแขนงก็ถือโอกาสประโคมข่าวอย่างเกินพอดี สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ประกอบเป็นเหตุ ปัจจัยที่ทำให้สังคมไทยเป็นดังเช่นในปัจจุบัน ด้วยเหตุนี้เอง นักวิชาการทางพระพุทธศาสนา นักปฏิรูปนิยม นักการเมืองหลายท่านหันมาสนใจปัญหาความเปลี่ยนแปลงไปในวิถีชีวิตเหล่านี้ของคนในสังคมไทย แล้วมุ่งที่จะนำวิถีพุทธศาสนามาเพื่อเป็นที่พึ่งทางใจและอยู่คู่กับวิถีชีวิตคนไทยอีกครั้งหนึ่ง จึงร่วมกันศึกษาเสนอแนวทางเพื่อปฏิรูปกิจการพระศาสนา ซึ่งมุมมอง วิธีการ และข้อเสนอต่าง ๆ จึงเป็นที่มาของการที่ผู้ศึกษาสนใจศึกษาเรื่องการปฏิรูปกิจการพระศาสนา เพื่อจะร่วมกันแสวงหาวิธีการปฏิรูปและจรรโลงกิจการพระพุทธศาสนาให้กลับมารุ่งเรือง เป็นที่พึ่งทางใจให้กับพุทธศาสนิกชนและสังคมไทยต่อไป

ก่อนที่ผู้ศึกษาจะนำเสนอแนวทางการปฏิรูปและจรรโลงกิจการพระศาสนา ผู้ศึกษาขอเล่าปมหลังและความเป็นมาการปฏิรูปศาสนาในพุทธกาลก่อน เพื่อความเข้าใจที่ตรงกัน

การปฏิรูปในพุทธกาล (สังคายนาหลักธรรมคำสอน)

สมัยพุทธกาล หลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนาไม่ได้บันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร แต่ใช้วิธีท่องจำสืบทอดกันมาเรียกว่า “มุขปาฐะ” ภิกษุผู้เป็นมุขปาฐะจะเป็นผู้ถ่ายทอดเป็นวิธีที่แม่นยำยิ่งกว่ายุคที่จารึกเป็นลายลักษณ์อักษร ที่อาจมีการบันทึกบิดเบือนหรือผิดเพี้ยนตามหลักคำสอนได้ เมื่อพระพุทธศาสนามีภัยประการใด เช่น ปัญหาเรื่องการบิดเบือนคำสอนพระธรรมวินัยของพระพุทธเจ้า หรือการประพฤติผิดไปจากธรรมและพระวินัยของพระพุทธเจ้า พระภิกษุผู้เป็นมหาเถระ และภิกษุผู้ทรงมุขปาฐะ จะมีการจัดทำ “สังคายนา” หรือ “สังคีติ” คือการจัดระเบียบหลักคำสอนไว้เป็นหมวดหมู่ เพื่อสะดวกแก่การจดจำนำไปอ้างอิง พระเมธีรัตนดิลก ได้กล่าวว่า สมัยที่พระพุทธเจ้ายังทรงพระชนม์อยู่แล้ว ปรากฏหลักฐานในปาสาทิกสูตรและสังคีติสูตร ที่ขนิณกาย ปาฎิกวรรค มีใจความสรุปได้ว่า เมื่อพระพุทธเจ้าประทับอยู่ที่นครปาวาของพระเจ้ามัลละ พร้อมด้วยพระสงฆ์ประมาณห้าร้อยรูป นิครนถ์นาฏบุตร หรือเป็นที่รู้จักกันว่า มหาวีระ ศาสตราของศาสนาเซน(สมัยนั้นเป็นนิกายที่เป็นคู่แข่งสำคัญของศาสนาพุทธ) ได้ดับชั้นธลงที่เมืองปาวา พวกสาวกนิครนถ์ (ผู้ที่นับถือมหาวีระว่าเป็นศาสดาของตน) เกิดความแตกแยกทะเลาะวิวาทโจมตีกันเอง ด้วยเหตุที่ยึดถือปฏิบัติและแปลความธรรมวินัยของศาสดาที่เพ่งจะล้วงลับไม่ตรงกัน ปาสาทิกสูตรเล่าว่า ท่านพระจุนทะสาวกของพระพุทธเจ้าเห็นดังนั้น จึงปรึกษากับพระอานนท์ แล้วพากันไปเฝ้าพระพุทธเจ้า พระองค์ทรงแนะนำให้รวบรวมธรรมภาสิตของพระองค์เพื่อให้พรหมจรรย์ตั้งอยู่ยั่งยืน เมื่อพระพุทธเจ้าปรินิพพานแล้วสาวกจะไม่ต้องมาถกเถียงเรื่องหลักธรรมคำสอนกันอีก ในสังคีติสูตรบันทึกไว้ว่า ท่านพระสารีบุตรก็ได้ปรารภเหตุการณ์อันน่าเศร้าสลดใจครั้งนี้ จึงกล่าวกับพระสงฆ์ให้ดูเป็นบทเรียน และว่าควรสังคายนาจัดหมวดหมู่พระธรรมวินัยไว้ให้เป็นหลักฐาน เพื่อให้พระศาสนาไม่วิปริตและดำรงอยู่ได้นาน แม้องค์พระศาสดาจะปรินิพพานแล้ว ท่านได้แสดงไว้ให้ดูเป็นตัวอย่าง ความทราบถึงพระบรมศาสดา ก็ทรงเห็นชอบด้วย และทรงอนุโมทนาสาธุการ นับได้ว่า เป็นต้นแห่งการสังคายนาพระธรรมวินัย (พระเมธีรัตนดิลก, ม.ป.ป.) หลังจากนั้นพระพุทธศาสนาก็ได้ทำสังคายนาอีกหลายครั้ง แต่ละครั้งปรารภเหตุแห่งการสังคายนาที่ต่างกัน การปฏิรูปพระพุทธศาสนานั้นไม่ใช่มีแต่ในปัจจุบัน แต่ในอดีตก็มีมาแล้ว ทุกครั้งที่มีการสังคายนาก็จะมีประธานฝ่ายคฤหัสถ์เป็นผู้อุปถัมภ์ หรือเรียกภาษาสมัยใหม่คือเป็นสปอนเซอร์นั่นเอง เช่น การสังคายนาครั้งที่ 1 หลังพระพุทธองค์ปรินิพพานได้ 21 วัน พระเจ้าอชาตศัตรู กษัตริย์กรุงราชคฤห์มหานคร พระราชาอรสพระเจ้าพิมพิสาร ได้พระราชทานพระบรมราชูปถัมภ์ ด้านอาณาจักรอย่างสมบูรณ์โดยทรงปฏิสังขรณ์วัดใหญ่ (มหาวิหาร) 18 แห่งในพระนครราชคฤห์ และทรงให้สร้างมณฑปสำหรับทำสังคีติกรรม ณ ประตูล้ำสัตตบรรณคูหา (พระเมธีรัตนดิลก, ม.ป.ป.) เป็นที่ระลึกด้วย

การปฏิรูปและจรรโลงกิจการพระศาสนาในปัจจุบัน

ผู้ศึกษาใช้หัวข้อว่า “ปฏิรูปและจรรโลงกิจการพระศาสนา” นั้น เพราะผู้ศึกษาตั้งใจให้เห็นว่าการปฏิรูปครั้งนี้ของฝ่ายอาณาจักร หรือฝ่ายคฤหัสถ์นั้นต้องเป็นไปเพื่อการเกื้อกูลและจรรโลงพระศาสนาจริง ๆ และเรียกร้องให้นักวิชาการ นักการเมืองผู้รักและห่วงใยในพระพุทธศาสนาร่วมกันเสนอแนวทางจรรโลงพระพุทธศาสนาให้ยั่งยืนอยู่คู่กับสังคมไทย มิใช่นำเสนอโดย มุ่งทำตามความคิด และวิธีการของตนอย่างเดียวโดยไม่ฟังเสียงรอบข้าง และที่สำคัญต้องไม่มุ่งปฏิรูปศาสนาครั้งนี้ด้วยทัศนคติในทางลบ หรืออคติทั้ง ๔ ประการ คือ

1. **ฉันทาคติ** ความลำเอียงเพราะความรักใคร่ ต้องกระทำด้วยใจที่เป็นกลาง มีการปฏิบัติต่อทุกคนที่เหมาะสมหรือเท่าเทียมกัน ไม่ลำเอียงนั่นเอง

2. **โทสาคติ** ความลำเอียงเพราะความโกรธ ไม่ชอบ เกลียดชัง หรือแค้น การกลั่นแกล้ง ทำร้ายคนของตัวเองเกลียดชัง โดยไม่แยกแยะเรื่องความถูกต้อง ระเบียบ ประเพณีที่พึงปฏิบัติ

3. **โมหาคติ** ความลำเอียงเพราะความหลงผิด ความไม่รู้ หรือความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ เพราะความสะเพร่า มองโลกมองคนในแง่ร้าย ก็ตัดสินใจโดยไม่พิจารณาให้ดี ปิดใจ ไม่รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

4. **ภยาคติ** ความลำเอียงเพราะความกลัว เพราะความหวาดกลัว หรือกลัวภัยอันตราย ก็เลยตัดสินใจไม่กระทำ หรือกระทำอย่างขาดความกล้าหาญ (สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส, ม.ป.ป.)

เพราะฉะนั้น ผู้ศึกษาเห็นว่า เมื่อผู้มีอำนาจหน้าที่ มีความคิดจะปฏิรูปและจรโลงกิจการพระศาสนา ก็ควรละทิ้งความมีอคติในทางที่ไม่ควรปฏิบัติเสีย เพราะหากทำงานด้วยอคตินำก็ย่อมส่งผลเสียที่จะเกิดขึ้นตามมา ทำให้การปฏิรูปที่ทำมาเสียไป และขาดการยอมรับนับถือจากทุกฝ่าย และไม่สำเร็จในที่สุด

ผู้ศึกษารวบรวมความคิดเห็นที่พระภิกษุในพระพุทธศาสนา นักวิชาการทางศาสนา อาจารย์มหาวิทยาลัยและนักการเมือง ที่ได้ให้ความเห็นเรื่องการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาสรุป ดังนี้

พระพรหมบัณฑิต กรรมการมหาเถรสมาคม อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กล่าวว่า ความสับสนที่เกิดขึ้นในการปฏิรูปพระพุทธศาสนา เกิดจากความเข้าใจที่ไม่ตรงกัน ซึ่งก่อนหน้านี้หลายคนสับสนคิดว่าการปฏิรูปพระพุทธศาสนา เป็นการปฏิวัติ ดังนั้นต้องทำความเข้าใจว่า คำว่าปฏิรูปเป็นการหารือกันเพื่อให้เกิดความก้าวหน้า และสิ่งสำคัญในการปฏิรูปพระพุทธศาสนา ต้องยึดหลักของสมเด็จพระมหาสมณเจ้า ที่ท่านบัญญัติไว้เมื่อ 100 ปีก่อนว่า หากจะปฏิรูปพระพุทธศาสนาต้องมีกฎหมาย 3 ประเภท คือ 1) กฎหมายแผ่นดิน 2) พระวินัย และ 3) จาริต หากมี 3 สิ่งนี้พร้อมกันถึงจะปฏิรูปพระพุทธศาสนาได้ ('อธิการบดีมจร'แนวนวปฏิรูปกิจการพุทธ, 2558)

สมเด็จพระวันรัต(จุนท์ พรหมคุตโต) กรรมการมหาเถรสมาคม(มส.) แม่กองธรรมสนามหลวง รักษาการเจ้าอาวาสวัดบวรนิเวศวิหาร ได้กล่าวว่า ในฐานะที่เป็นแม่กองธรรมสนามหลวง กล่าวถึงหลักที่คณะสงฆ์ควรปรับปรุงแก้ไข 2 เรื่อง คือ เรื่องการศึกษาของพระภิกษุสามเณร และเรื่องศรัทธาปสาทะของประชาชนที่มีต่อพระสงฆ์ เหตุที่ 2 เรื่องนี้มีความเกี่ยวเนื่องกันเพราะเมื่อคราวที่ตรวจเยี่ยมสนามสอบธรรมศึกษาทั่วประเทศ 5 ปีก่อนได้พบเห็นความไม่เรียบร้อยเกิดขึ้นในสนามสอบ ซึ่งปัจจุบันรวมถึงสนามสอบนักธรรมบาลีด้วย สิ่งนี้อาจเป็นสาเหตุที่ทำให้ศรัทธาของประชาชน ยิ่งคนในสมัยนี้มองพระสงฆ์ในด้านลบ เยอะ ยิ่งต้องรีบแก้ไข จึงอยากให้พระสังฆาธิการในระดับต่าง ๆ ลงพื้นที่สำรวจสำนักเรียนในเขตปกครองว่าควรปรับปรุงอย่างไร ดังนั้นพระสังฆาธิการ ต้องดูแลให้ดีและยึดการเรียนการสอนนักธรรมบาลีแบบสมัยโบราณ ที่ไม่ให้พระเรียนร่วมกับฆราวาส เพราะการที่พระเรียนร่วมกับโยมก็เป็นเหตุให้เกิดความเสื่อมได้เช่นกัน ('อธิการบดีมจร'แนวนวปฏิรูปกิจการพุทธ, 2558)

พระไพศาล วิสาโล กล่าวว่า การส่งเสริมให้ผู้คนมีส่วนต่อส่วนรวม และช่วยกันสร้างสรรค์สังคมให้ดีขึ้น เป็นบทบาทอีกด้านหนึ่งของพุทธศาสนา ที่จริงเป็นหลักการที่สำคัญของพุทธศาสนา แต่ถูกละเลยไป จนผู้คนจำนวนไม่น้อยเข้าใจว่าพุทธศาสนาเป็นเรื่องส่วนบุคคล ไม่เกี่ยวกับสังคม เหมาะสำหรับผู้ต้องการแยกตัวจากสังคม ความคิดเช่นนี้ทำให้พุทธศาสนาถูกตีกรอบให้แคบลง และนับวันจะตกอยู่ในวงล้อมของบริโภคนิยมท่ามกลางความเสื่อมโทรมของสังคมและความทุกข์ยากของผู้คน การรื้อฟื้นหลักธรรมคำสอนเกี่ยวกับจริยธรรมทางสังคม เป็นสิ่งจำเป็นที่จะช่วยให้พุทธศาสนาในเมืองไทยมีพลังในการสร้างสรรค์สังคม และบำบัดความทุกข์

ของผู้คนทั้งในทางวัตถุและจิตใจ ดังที่เคยเป็นมาแล้วโดยมีพระสงฆ์เป็นผู้นำ ต่อเมื่อพุทธศาสนาสามารถปฏิรูปตนเองจนสามารถตอบสนองความต้องการของผู้คนทั้งทางวัตถุ สังคม และจิตใจ พุทธศาสนาก็จะเป็นคำตอบของผู้คนและมีอนาคตสดใสในยุคโลกาภิวัตน์ (พระไพศาล วิสาโล, ม.ป.ป.)

นายสังคีต พิริยะรังสรรค์ คณบดีวิทยาลัยนวัตกรรมการสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต และสมาชิกสภาปฏิรูปแห่งชาติ (สปช.) ด้านสังคม กล่าวว่า โครงการนี้จะให้วัดทุกแห่งในประเทศไทยนำเงินรายได้ทั้งหมดมาฝากไว้ที่ธนาคารสำหรับคนจน เพื่อป้องกันการทุจริตภายในวัด รวมทั้งเป็นการคืนประโยชน์สู่สังคม โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนผู้มีรายได้น้อยเข้ามากู้เงินเพื่อไปทำธุรกิจขนาดเล็กของตนเอง ขณะที่วัดก็จะได้ผลตอบแทนในรูปแบบของดอกเบี้ยเงินฝาก เชื่อว่าหากดำเนินการสำเร็จจะทำให้ประชาชนรู้สึกผูกพันกับศาสนามากยิ่งขึ้น เพราะนอกจากศาสนาจะเป็นที่พึ่งทางจิตใจแล้ว ยังสามารถช่วยแก้ปัญหาในเรื่องปากท้องได้อีกด้วย นอกจากนี้ยังจะเป็นการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของสังคมอย่างขนานใหญ่แน่นอน

นายเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ ศิลปินแห่งชาติ ในฐานะประธานคณะกรรมการปฏิรูปค่านิยม ศิลปะ วัฒนธรรม จริยธรรมและการศาสนา สภาปฏิรูปแห่งชาติ (สปช.) กล่าวว่า แนวทางการปฏิรูปด้านศาสนานี้มีหลายเรื่องที่ต้องดำเนินงาน โดยเน้นงานที่เกี่ยวข้องกับกิจการศาสนา ไม่ใช่ปฏิรูปคำสอน โดยขณะนี้มีการเสนอการปฏิรูปกิจการศาสนาต่างๆ เข้ามาบ้างแล้ว แต่ยังไม่ได้ออกข้อคิด อาทิสื่อสิทธิ์ในการเป็นนักบวชในศาสนาอย่างเท่าเทียม การเสนอให้มีการตรวจสอบบัญชีทรัพย์สินของพระภิกษุ วัด ซึ่งก็มีแนวโน้มว่าจะเป็นไปได้เหล่านี้เพื่อให้การปฏิบัติสอดคล้องกับหลักธรรมคำสอน (สังคีต พิริยะรังสรรค์, 2558)

นิธิ เอียวศรีวงศ์ พุทธศาสนาในประเทศไทยก่อนการปฏิรูปคณะสงฆ์ในสมัยรัชการที่ 5 ได้มีบทบาทที่จะต้องตอบสนองต่อผลประโยชน์ของท้องถิ่น หรืออาจเรียกได้อีกอย่างว่า “พุทธแบบชุมชน” คือมีศูนย์กลางอยู่ที่วิถีชีวิตของชุมชนในแต่ละพื้นที่ ซึ่งมีความแตกต่างกันไป เนื่องจากวัดในอดีตจะต้องอาศัยการสนับสนุนจากชาวบ้านแทบทุกด้าน ดังนั้น วัตรปฏิบัติและบทบาทของพระสงฆ์จึงต้องสอดคล้องต่อความคาดหวังของท้องถิ่นที่แตกต่างกัน วัดในท้องถิ่นจึงผูกพันกับวิถีการดำเนินชีวิตของชาวบ้านอย่างแยกกันไม่ออก (นิธิ เอียวศรีวงศ์, 2554 หน้า 92-95)

สภาปฏิรูปแห่งชาติ วาระการปฏิรูปพิเศษที่ 5 การปฏิรูปแนวทางและมาตรการปกป้องพิทักษ์กิจการพระพุทธศาสนา มีสาระสำคัญโดยสรุป ดังนี้

1. เหตุผลและความจำเป็นที่ต้องปฏิรูป เพื่อให้มีการปฏิรูปแนวทางและมาตรการปกป้องพิทักษ์กิจการพระพุทธศาสนาอย่างเป็นรูปธรรม โดยส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมและมีบทบาทโดยตรงในการพิทักษ์กิจการพระพุทธศาสนาอย่างจริงจัง ซึ่งสอดคล้องกับกรอบความเห็นร่วมปฏิรูปประเทศไทยของสำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหมด้านอื่น ๆ ในการนำศาสนธรรมมาใช้ในชีวิต การพัฒนาประเทศ และหลักการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ โดยมีประเด็นปฏิรูป 4 ประเด็น ดังนี้

1.1 เรื่องทรัพย์สินของวัดหรือพระสงฆ์ ทรัพย์สินส่วนของพระพุทธานั้นมีจำนวนมาก แต่การบริหารจัดการทรัพย์สินของวัดไม่มีความโปร่งใสหรือเป็นไปตามมาตรฐานที่ดี ส่งผลให้มีบุคคลเข้าไปแสวงหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของวัด โดยที่พระสงฆ์เองก็มีส่วนได้เสียทั้งที่รู้ตัวและไม่รู้ตัวก็มี ดังนั้น เพื่อให้ทรัพย์สินของพระพุทธานั้นถูกนำมาใช้เพื่อประโยชน์แก่กิจการพุทธศาสนาทั้งในด้านการศึกษา การเผยแผ่การปกครอง ตลอดจนทั้งการส่งเสริมให้เกิดการประพฤติปฏิบัติตามธรรมวินัยของพระสงฆ์และการนำพระธรรมคำสอนไปสู่ประชาชน จึงเห็นควรให้มีการปฏิรูป

1.2 เรื่องปัญหาของพระสงฆ์ที่ไม่ปฏิบัติตามพระธรรมวินัยนำมาซึ่งความเสื่อมศรัทธาปัญหา มีสาเหตุสำคัญ 2 ประการ คือปัญหาเกิดจากการปกครองคณะสงฆ์ และปัญหาเกิดจากการศึกษาของคณะสงฆ์ การปกครองคณะสงฆ์ที่ละเลยระบบการกลั่นกรองบุคคลที่จะบวชเข้ามาสู่พระธรรมวินัยและการกล่อมเกล่าผู้ที่ บวชเข้ามาแล้ว ทำให้เกิดมีผู้บวชที่ไม่ได้ศรัทธาต่อศาสนาเข้ามา ทำความเสื่อมเสียต่อภาพลักษณ์ของ พระพุทธศาสนาเป็นจำนวนมาก ไม่มีการกระจายอำนาจสู่วัดในระบบการปกครองคณะสงฆ์ และการมีส่วนร่วม ของพุทธศาสนิกชนทำให้เกิดปัญหามากมาย ในขณะที่การศึกษาของคณะสงฆ์ได้ส่งผลให้บุคลากรทาง พระพุทธศาสนามีคุณภาพที่ตกต่ำขาดความรู้ความเข้าใจในหลักธรรม ไม่มีการจัดการศึกษาให้กับพระสงฆ์ใน ท้องถิ่นเท่าที่ควร ส่งผลให้เกิดการปฏิบัติที่ผิดเพี้ยน

1.3 เรื่องการทำให้พระธรรมวินัยให้วิปริต และการประพฤติวิปริตจากพระธรรมวินัย ปัญหา เรื่องการทำพระธรรมวินัยให้วิปริตและการประพฤติวิปริตจากพระธรรมวินัย เป็นผลโดยตรงจากปัญหาการ ปกครองและการศึกษาของคณะสงฆ์ที่ขาดการตรวจสอบหรือการถ่วงดุลอำนาจในการปกครองสงฆ์ และ คุณภาพของการศึกษาทั้งระบบของคณะสงฆ์ ขาดการมีส่วนร่วมของพุทธบริษัททั้ง 4 ในการรักษา ดูแลและ สืบทอดพระพุทธศาสนา อุบาสก อุบาสิกา ที่เป็นผู้อุปถัมภ์พระสงฆ์ ไม่มีส่วนส่งเสริมสนับสนุนทั้งในทางพฤติ นัยและนิตินัย ทำให้วัดห่างไกลจากชุมชนหรือประชาชนโดยรอบบริเวณวัด

1.4 เรื่องฝ่ายอาณาจักรที่จะต้องเข้าไปสนับสนุนปกป้องคุ้มครองกิจการของฝ่ายศาสนจักร หลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนานั้น เป็นคำสอนที่ถูกต้องดีงาม แต่กิจการพระพุทธศาสนาทั้งในเรื่อง ทรัพย์สินของวัดหรือของพระสงฆ์ การปกครองและการเผยแผ่คำสอนของพระสงฆ์นั้นเป็นสิ่งที่ฝ่ายบ้านเมือง จะต้องพิจารณาเข้าไปช่วยสนับสนุนหรือปกป้องคุ้มครองให้เกิดมี

นอกจากนี้ผลสำรวจจาก ศูนย์สำรวจความคิดเห็น “นิด้าโพล” สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (นิด้า) เผยผลสำรวจความคิดเห็นของประชาชน เรื่อง “การปฏิรูปพุทธศาสนา” ระหว่างวันที่ 26-27 กุมภาพันธ์ 2558 กรณีศึกษาจากประชาชนชาวไทยที่นับถือศาสนาพุทธทั่วประเทศ กระจายทั่วทุกภูมิภาค ระดับการศึกษาและอาชีพรวมทั้งสิ้น จำนวน 1,249 หน่วยตัวอย่าง เกี่ยวกับการปฏิรูปพุทธศาสนา อาศัยการ สุ่มตัวอย่างจากบัญชีรายชื่อฐานข้อมูลตัวอย่างหลัก (Master Sample) ของ “นิด้าโพล” ด้วยความน่าจะเป็น ด้วยวิธีแบบเป็นระบบ (tematic Random Sampling) เก็บข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์ โดย กำหนดค่าความเชื่อมั่นที่ ร้อยละ 95.0 และมีค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (Standard Error: S.E.) ไม่เกิน 1.4 จากผลการสำรวจ เมื่อถามถึงความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการปฏิรูปพุทธศาสนาทั้งระบบพบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ ร้อยละ 52.60 ระบุว่า เป็นเรื่องที่ต้องดำเนินการอย่างเร่งด่วน รองลงมา ร้อยละ 24.34 ระบุว่า เป็นเรื่องที่ต้องดำเนินการ แต่ไม่เร่งด่วน ร้อยละ 19.30 ระบุว่า ไม่มีความจำเป็นในการปฏิรูปพุทธ ศาสนาเลย และร้อยละ 3.76 ไม่ระบุ/ไม่แน่ใจ

สำหรับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อประสิทธิภาพในการดำเนินงานของมหาเถรสมาคมเพื่อรักษา หลักพระธรรมวินัยและปกครองคณะสงฆ์ พบว่า ประชาชนร้อยละ 10.49 ระบุว่า มหาเถรสมาคมดำเนินงาน เพื่อรักษาหลักพระธรรมวินัยและปกครองคณะสงฆ์มีประสิทธิภาพสูงร้อยละ 25.30 ระบุว่า ดำเนินงาน ค่อนข้างมีประสิทธิภาพขณะที่ส่วนใหญ่ร้อยละ 33.87 ระบุว่า ดำเนินงานไม่ค่อยมีประสิทธิภาพ ร้อยละ 19.13 ระบุว่าไม่มีประสิทธิภาพเลยและร้อยละ 11.21 ไม่แน่ใจ / ไม่ระบุ จากผลการสำรวจความคิดเห็นของ ประชาชนทำให้ได้ข้อมูลว่าประชาชนส่วนใหญ่ก็มองเห็นปัญหาของพระพุทธศาสนา และเห็นด้วยหากจะมีการปฏิรูปกิจการพระศาสนา

บทสรุปและข้อเสนอแนะของผู้ศึกษา

จากการศึกษาพบว่า การขยายตัวทางเศรษฐกิจ ในยุคทุนเสรีนิยม ได้ก่อให้เกิดกลุ่มชนชั้นกลางเพิ่มมากขึ้นในสังคม ลักษณะกลุ่มชนชั้นกลางเป็นกลุ่มที่สร้างตัวจากระบบทุนเสรีนิยม เป็นกลุ่มคนสมัยใหม่ที่มีความรู้ในการใช้เทคโนโลยีการสื่อสาร ติดตามโซเชียลมีเดีย เชื่อมั่นในข้อมูลข่าวสารและองค์ความรู้ใหม่ ๆ เป็นกลุ่มคนที่มีการศึกษาสูง และมีความมั่นใจในตนเอง รักตนเองและครอบครัว เป็นปัจเจกสูง ให้ความสำคัญกับการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ และความมั่นคงในชีวิตเชิงวัตถุ เช่น เงินตรา อำนาจทางการเมือง และหน้าที่การงาน แต่ก็รู้สึกโดดเดี่ยวขาดที่พึ่งด้านจิตใจเกิดภาวะความตึงเครียดได้ง่าย และมักใช้วิธีคลายความเครียดด้วยแหล่งสถานบันเทิง ชีวิตของกลุ่มชนชั้นกลางมักจะค่อนข้างห่างไกลจากหลักธรรมคำสอนทางศาสนา

ผู้ศึกษาเห็นว่าเป็นโอกาสดีในวาระแห่งการปฏิรูปนี้ ที่พุทธศาสนิกชนคนไทยทั่วประเทศจะหันมาสนใจปัญหาที่เกิดขึ้นในองค์กรพุทธศาสนาที่เป็นปัญหาสะสมมาอย่างยาวนาน ไม่ว่าจะเป็นองค์กรวัด องค์กรคณะสงฆ์ พระธรรมคำสอนที่ผิดเพี้ยน และกิจการพระศาสนาทุกประการรวมถึงการปรับปรุง พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 ในเรื่องอำนาจหน้าที่และการปฏิบัติหน้าที่ของมหาเถรสมาคม การปกครอง การผสมผสานพิเศษของคณะสงฆ์และคณะสงฆ์อื่น อำนาจหน้าที่วัด การดูแลรักษาวัด การจัดการทรัพย์สินของวัด และศาสนสมบัติกลาง ตลอดจนปรับปรุงบทบัญญัติอื่น ๆ ที่เปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายเข้ามาช่วยสนับสนุน จรรโลงพระพุทธศาสนา รวมถึงการช่วยกันดูแลวัดอันเป็นศาสนสมบัติในต่างจังหวัด ที่จำเป็นเพื่อจรรโลงศาสนาให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ปัจจุบัน โดยให้คำนึงถึงการส่งเสริมและสนับสนุนจรรโลงกิจการพระศาสนาด้านการศึกษา ส่งเสริมให้มีการศึกษาหลักธรรมคำสอนศาสนาอันเป็นแก่นแท้ของหลักธรรมมากขึ้น รวมถึงการอุปถัมภ์คุ้มครองศิลปวัฒนธรรมอันควบคู่กับพระพุทธศาสนามากขึ้น โดยใช้แนวทาง วัด บ้าน โรงเรียน อุดหนุน ส่งเสริม และเกื้อกูลกัน เป็นวัดของชุมชน ให้ทุกคนในชุมชนร่วมกันห่วงแหนและมีส่วนร่วมในการพัฒนากิจการของวัดอย่างเหมาะสม

ฝ่ายองค์กรของรัฐก็หันมาส่งเสริมสนับสนุนให้พื้นที่วัดเป็นพื้นที่สีเขียว และใช้พื้นที่วัดในการประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ของรัฐ อุปถัมภ์วัดที่อยู่ในพื้นที่กันดารไม่ให้กลายเป็นวัดร้าง ส่งเสริมและฟื้นฟูประเพณีให้กุลบุตรอุปสมบทเข้าพรรษาอย่างน้อย 3 เดือน เพื่อใช้เวลาหยุดพิจารณาชีวิตที่ผ่านมา และศึกษาพระธรรมอย่างจริงจัง

สุดท้ายผู้ศึกษาเชื่อว่าพุทธศาสนิกชนทุกคนรักพระพุทธศาสนา และอยากเห็นศาสนาเจริญรุ่งเรือง อยู่คู่กับสังคมไทยไปอย่างยาวนาน สำหรับแนวทางการปฏิรูปกิจการพระศาสนา ของสภาปฏิรูปแห่งชาติ ที่สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศนำมาเป็นข้อมูลเพื่อขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ เป็นแนวทางที่ดี แต่ยังขาดการมีส่วนร่วมจากหลายฝ่าย โดยต้องเริ่มจากการละทิ้งอคติทั้ง 4 และหันหน้ามาพูดคุย ประชาสัมพันธ์ สร้างความรู้ความเข้าใจถึงเจตนาที่ดีในการปฏิรูปและจรรโลงพระพุทธศาสนา สร้างการมีส่วนร่วมกับมหาเถรสมาคม และพระภิกษุสงฆ์ ประชาชน และนักวิชาการให้ได้การยอมรับนับถือ การปฏิรูปมิใช่การใช้อำนาจที่มีออกกฎหมายมาบังคับจิตใจผู้มีส่วนได้เสียให้ปฏิบัติตาม หรือหากฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตาม ก็ใช้อำนาจกฎหมายบ้านเมืองจัดการ หากเป็นเช่นนั้นการปฏิรูปและจรรโลงพระพุทธศาสนาหาสำเร็จดังเจตนาไม่

บรรณานุกรม

- ความสำคัญของพระพุทธศาสนาต่อสังคมไทยในฐานะเป็นศาสนาประจำชาติ. (ม.ป.ป.). สืบค้น 29 มีนาคม 2559 จาก <https://sites.google.com/site/phrasayyankietsaksy/khwam-sakhay-khxng-phraphuthth-sasna-tx-sangkhm-thiy-ni-thana-pen-sasna-praca-chati>
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2554). **ปาฐกถา 60 ปี. เศรษฐศาสตร์ ธรรมศาสตร์.** กรุงเทพฯ : โอเพนบุ๊กส์
- พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส. (ม.ป.ป.) **สถานการณ์พุทธบริษัทในสังคมไทย: ศรีทวารวิปริต หรือวิกฤตศรีทวาร.** สืบค้น 29 มีนาคม 2559 จาก <http://www.ps.mcu.ac.th/?p=1510>
- “พระไพศาล วิสาโล” “ธรรมกาย” เป็นที่เซ็ดหน้าซูดตาของ “มหานิกาย”. (2558). **ผู้จัดการรายวัน.** สืบค้น 29 มีนาคม 2559 จาก <http://www.astvmanager.com/AstWeekend/ViewNews.aspx?NewsID=9580000026959&Html=1&TabID=3&>
- พระมหาสายันต์ มหาบุญโญ. (2554). **พระพุทธศาสนากับปัญหาที่ท้าทายในปัจจุบัน.** สืบค้น 29 มีนาคม 2559 จาก <http://www.cybervanaram.net/index.php/2009-12-17-14-43-37-13/467-2011-03-27-15-38-39>
- พระเมธีรัตนติก. (ม.ป.ป.). **ประวัติการสังคายนาพระไตรปิฎกบาลี.** สืบค้น 29 มีนาคม 2559 http://www.mcu.ac.th/mcutrai/menu2/Article/article_23.htm
- พระพรหมบัณฑิต. (2558). ‘**อธิการบดี มจร’แนะแนวปฏิรูปกิจการพุทธ.** สืบค้น 29 มีนาคม 2559 จาก http://www.mcu.ac.th/site/news_in.php?NEWSID=11808
- พระไพศาล วิสาโล. (ม.ป.ป.). **ความจำเป็นต้องการปฏิรูปศาสนา.** สืบค้น 29 มีนาคม 2559 จาก <http://www.visalo.org/article/budKwamJampan.htm>
- ศูนย์สำรวจความคิดเห็น “นิด้าโพล” สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (นิด้า). (2558). **การปฏิรูปพระพุทธศาสนา.** สืบค้น 29 มีนาคม 2559 จาก http://nidapoll.nida.ac.th/top_news-%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B8%9B%E0%B8%8F%E0%B8%B4%E0%B8%A3%E0%B8%B9%E0%B8%9B%E0%B8%9E%E0%B8%B8%E0%B8%97%E0%B8%98%E0%B8%A8%E0%B8%B2%E0%B8%AA%E0%B8%99%E0%B8%B2-68-222.html#Vvk1TstJmUk
- สามารถ มั่งสัง. (2558). **แนวทางการปฏิรูปองค์กรสงฆ์.** สืบค้น 29 มีนาคม 2559 จาก <http://www.manager.co.th/Daily/ViewNews.aspx?NewsID=9580000059283>
- _____. (2558). **พุทธศาสนากับความมั่นคง.** สืบค้น 29 มีนาคม 2559 จาก <http://www.manager.co.th/Daily/ViewNews.aspx?NewsID=9580000053624>
- สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส. (ม.ป.ป.). **นวโกวาท.** สืบค้น 29 มีนาคม 2559 จาก <http://www.baanjomyut.com/pratripidok/navakovard/03.html>
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2558). **วาระการปฏิรูปปีที่ 5 การปฏิรูปแนวทางและมาตรการการปกป้องพิทักษ์กิจการพระศาสนา.** สำนักการพิมพ์: กรุงเทพฯ
- สังคีต พิริยะรังสรรค์. (2558). **เสนอแนวทางปฏิรูปพุทธศาสนา เสนอดังเงินวัดตั้งแบงก์ให้คนจนได้กู้ทำกิน.** **หนังสือพิมพ์ไทยโพสต์ ฉบับวันที่ 22 มกราคม 2558.** สืบค้น 29 มีนาคม 2559 จาก <http://csirsu.com/%E0%B8%A3%E0%B8%A8-%E0%B8%94%E0%B8%A3-%E0%B8%AA%E0%B8%B1%E0%B8%87%E0%B8%A8%E0%B8%B4%E0%B8%95-%E0%B8%9E%E0%B8%B4%E0%B8%A3%E0%B8%B4%E0%B8%A2%E0%B8%B0%E0%B8%A3%E0%B8%B1%E0%B8%87%E0%B8%AA%E0%B8%A3-9/>